

ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟΣ 5

ΥΎΡΟΚΥ ΡÚŠΤΗΥΣΗ ΟΥΤΕΟΝ

Reflexie a komentáre
Miron Kerul'-Kmec

Evergetinos 5

Výroky púštnych otcov

Reflexie a komentáre

Miron Kerul'-Kmec

2025

© *Miron Kerul'-Kmec*
Evergetinos 5

Jazyková korektúra:

Mgr. Ingrid Lukáčová

Návrh obálky a grafická úprava:

Štefan Kerul'-Kmec ml.

ISBN 978-80-8233-252-3

Venované pamiatke

o. Ján Rabatin

(* 1925 – + 1986)

Ívod

Dielo *Evergetinos* vovádza čitateľa do umenia duchovného života prostredníctvom výberu z učenia mnohých svätých prvých desiatich storočí. Ide o praktického sprievodcu pre očistenie mysle, uzdravenie vášní a náklonností k hriechu a pre dosiahnutie vnútornej premeny, ktorá je cieľom kresťanského života a spásy. Človeku ukazuje jednotlivé kroky na ceste k zbožšteniu – theosis.

Publikácia sa venuje 29. až 37. hypotéze, ktoré približujú pôsobenie démonov, dôležitosť autentického života povolania a dôležitosť poslušnosti duchovnému otcovi. Reflexie a komentáre sú prípravou na online formačné stretnutia *Filokalia Live*¹. Záznamy z predchádzajúcich stretnutí sú dostupné na podcaste *Pramene*² a YouTube kanáli³.

---

1 Filokalia Live – <https://www.filokalia.sk/live/>. Pravidelné online stretnutia prostredníctvom ZOOM. Zámerom je spoznávanie a osvojovanie umenia duchovného života štúdiom učenia svätých otcov.

2 Podcast Pramene – <https://pramene.podbean.com/>.

3 YouTube Pramene – <https://www.youtube.com/@pramene>.

Hypotéza 29

Démoni vedú zúrivú vojnu proti tomu, kto zápasí zo všetkých síl, no nezaujímajú sa o nedbanlivého, pretože im vo všetkom prikyvuje; tí, ktorí chcú dobro, nájdu v Bohu svojho spojenca. Kto dovoľuje zápasy pre náš duchovný prospech?

A. Z GERONTIKONA

1. Jeden z otcov spomínal, že raz žil usilovný mních, ktorý bol veľmi pozorný vo svojej práci. Stalo sa však, že na krátky čas zanedbal svoje duchovné povinnosti. Ale rýchlo si uvedomil svoju chybu, pokarhal sa a povedal: „Moja duša, ako dlho budeš zanedbávať svoju spásu a nemyslieť na spravodlivý Boží súd, aby azda koniec neprišiel v čase nedbanlivosti, čo by ťa mohlo vhodiť do večného trestu?“ S týmito slovami prebudil dušu z nedbanlivosti k napĺňaniu Božích prikázanií.

Potom jedného dňa, keď konal svoju bohoslužbu, prišli démoni a znepokojovali ho. Mních sa ich spýtal: „Ako dlho ma budete obťažovať? Neboli ste uspokojení nedbanlivosťou, ktorej som sa dopustil?“ „Keď si bol v stave nedbanlivosti,“ odpovedali démoni, „nemali sme o teba žiaden záujem; ale keď si znovu povstal proti nám, my sme povstali proti tebe.“

Od času, keď mních počul tieto slová od démonov, ešte s väčšou intenzitou zotrval v napĺňaní Božích prikázanií a rástol v čnostiach skrze Božiu milosť.

Jednoduchý príbeh v sebe skrýva dôležitú duchovnú zákonitosť, ktorú je potrebné si často pripomínať. Zvlášť tí, ktorí sú na začiatku duchovnej cesty, potrebujú znovu a znovu počuť toto poučenie. Každý, kto vstúpil na cestu duchovného rastu, musel s údivom spozorovať, že namiesto očakávaného pokoja, zakúša veľké pokušenia. Stav duše mu vnuká myšlienku, že jeho život bol predtým oveľa lepší. Prináša to zmätok do duše a často aj upustenie od zvolenej cesty.

Ide však o prvú taktiku démonov, ktorou sa snažia zastrašiť človeka. Svätý Izák Sýrsky o tom hovorí: „Náš nepriateľ, diabol, má odveký zvyk dômyselne voliť spôsoby boja proti tým, ktorí vstupujú do zápasu po posúdení svojich zbraní a mení spôsob zápasu proti nim podľa toho, na čo sú namierené. Pozoruje tých, ktorí sú leniví v rozhodovaní a ktorých myšlienky sú nezdravé a od samotného začiatku voči nim bojuje násilnými a hroznými pokušeniami. Robí to, aby im dal ochutnať svojej zlovoľnosti na začiatku ich cesty, aby ich azda premohol strach a začali považovať zvolenú cestu za nemožnú. Potom si povedia: Ak začiatok cesty je taký náročný a hrozný, kto sa môže postaviť voči zápasom, ktoré potom nasledujú? Preto nie sú schopní vytrvať tieto pokušenía, ani urobiť nejaký pokrok, ani nevziať nič iné do úvahy, kvôli naliehavosti strachu, ktorý ich ovládol.“

Aj keď je tento útok démonov voči začiatočníkovi veľmi nepríjemný, môže priniesť veľký úžitok. Odhaľuje totiž pravé pohnútky srdca k nastúpeniu tejto duchovnej cesty. Ak sa na ňu niekto vydal z nejakej romantickej pohnútky alebo sa ešte nevzdal myšlienky koketovania so svetom, tak v tejto skúške neobstojí. Kto sa však na túto cestu vydáva kvôli láske k Bohu, tak aj keby v tejto skúške neobstál, pomôže mu to k očisteniu jeho úmyslov a k novému ráznemu rozhodnutiu pokračovať v tejto ceste.

V tejto fáze duchovného zápasu je nevyhnutná pomoc duchovného otca. Pod ťarchou pochybností vzbudených vlnou pokušení, nemusíme vždy rozpoznať tento útok. Je preto dôležité mať pri sebe človeka, ktorý ho rozpozná, dodá povzbudenie i usmernenie.

2. Starec rozprával o istom egyptskom mníchovi, ktorý raz kráčal po ceste. Keď sa zotmelo, kvôli chladu vošiel do hrobu uložiť sa na spánok. V tom momente dvaja démoni prechádzali okolo a jeden povedal druhému: Vidíš tú odvahu mnícha, ktorý spi v hrobe? Podme ho otravovať.“ „Prečo by sme ho mali otravovať?“ odpovedal druhý. „On je predsa náš, lebo robí, čo chceme – je, pije, stretáva sa s druhými, zanedbáva svoje povinnosti. Prečo by sme sa mali s ním zapodievať? Podme otravovať druhých, ktorí voči nám bojujú ako cez deň, tak aj v noci modlitbou a ostatnými asketickými cvičeniami.“

Jedným z poučení, ktoré môžeme počuť od mnohých svätých, je toto: „Ak nie si vystavený pokušeniam a ťažkostiam vo svojom duchovnom živote, tak kráčaš po nesprávnej ceste.“ Príbeh z *Gerontikona* vysvetľuje toto poučenie. Hovorí, že démoni nestrácajú čas s tými, ktorí už im patria pre svoju nedbanlivosť. Svoju pozornosť sústreďujú na tých, ktorí sa úprimne namáhajú v asketickom snažení. Preto je badateľný zdanlivý paradox – tí, ktorí sa snažia viac, majú viac súžení a ťažkostí v živote, než tí, ktorí pristupujú k viere ľahkovážnejšie.

Z príbehu si môžeme odniesť ešte jedno poznanie. Niektoré miesta ľudia inštinktívne považujú za priestor, kde sa môže očakávať intenzívnejšia aktivita démonov. V príbehu išlo o hrob, ktorý si mních zvolil ako miesto spánku. Pravdou však je, že skutočným miestom démonickej aktivity je naše srdce, ktoré je „otravované“ ich pokušeniami. Nie je správne mať nezdravý strach pred fyzickými miestami, ale rozhodne je potrebné s bázňou a pozornosťou strážiť svoje srdce, aby sa pre našu ľahostajnosť nestalo miestom duchovného zápasu.

3. Starec povedal: „Ó, človeče, ak si praješ žiť podľa Božieho zákona, spoznáš, že sám Zákonodarca je tvojím pomocníkom; ale keď sa slobodne rozhodneš k neposlušnosti voči prikázaniam, spoznáš, že diabol bude iba urýchl'ovať tvoj pád.“ V inom prípade ten istý starec povedal: „Konaj s dobrým úmyslom, a tak prijmeš silu od Boha.“

Duchovná zákonitosť, ktorá je skrytá v tomto poučení starca, nie je pre nás neznáma. Spoznali sme ju mnohokrát skrze vlastnú skúsenosť a mnohokrát sme ju spozorovali v životoch druhých. Niekedy s veľkým údivom sledujeme pád blížnych, ktorí akoby po špirále padajú do stále väčších problémov a bied. Aj keď vnímajú bolestivé následky svojich rozhodnutí, nie sú akosi schopní tento pád zastaviť.

Svätý Teofan Zatvornik vysvetľuje tento stav slovami: „Keď sa človek odvrátil od Boha, zameria sa na seba, a tomu podriadiť všetky ciele a aktivity človeka. Toto nastáva, pretože po Bohu nie je pre neho nič vyššieho než je on sám, a keďže predtým od neho prijímal každú hojnosť, po jeho opustení sa ponáhľa naplniť svoje vnútro s niečím iným. Prázdnota, ktorá nastala v jeho vnútri, zapríčiňuje neuhasiteľ-

ný smäd, ktorý je vágny, ale neustály. Vynakladá všetko úsilie naplniť túto priepasť, ale necíti žiadne uspokojenie. Takto trávi celý život v pote a veľkých námahách; zamestnáva sa mnohými aktivitami, dúfajúc, že uhasia jeho vnútorný smäd. Tieto aktivity pohlcujú všetku jeho pozornosť a všetok jeho čas. Sú najvyšším dobrom a žije pre nich celým srdcom. Je preto zrejmé, prečo človek, ktorého výlučným cieľom je on sám, nikdy sa nestane sám sebou; všetko je mimo neho – vo veciach, ktoré vytvoril alebo nadobudol márnomyseľnosťou. Odpadol od Boha, ktorý je plnosť všetkého. Stal sa prázdny a táto prázdnota v ňom ostáva, aj keď je ponorený do nekonečného množstva vecí, pre ktoré žije.“

Návrat z tohto stavu je vždy bolestivý, pretože najprv človek musí uznať, že padol a odvrátil sa od Boha. Až potom môže začať návrat, počas ktorého odmieta túžby svojich vášní a usiluje sa páčiť Pánovi vo všetkom. Námaha tohto návratu mnohých odrádza, aby začali túto cestu, preto ostávajú hračkami v rukách démonov. Ale tí, ktorí sa rozhodnú pre nasledovanie Božieho zákona, nielenže pocítia Božiu pomoc, ale rýchlo spozorujú dobré ovocie, ktoré toto rozhodnutie prináša.

V jednej homílii zaznela myšlienka, ktorá ladí s ponúknutým poučením: „Keď sme poslušní Božiemu zákonu, stávame sa stále viac podobní Bohu, ak sme poslušní zlomyseľnému našepkávaniu démonov, stávame sa im stále viac podobní.“

B. OD SVÄTÉHO EFRÉMA

Brat by mal strážiť svoje srdce a zmysly s veľkou starostlivosťou, pretože kým žijeme v tomto živote, sme v neustálej vojne a nepriateľ zúri voči všetkým, ktorí zápasia, obchádza dookola a ako hovorí Písmo, hľadá, koho by zožral⁴. *Musí teda tomuto nepriateľovi klásť silný odpor a volať na Boha ako na svojho spojenca. Čo sa týka toho, kto urobil kompromisy so svojimi vášňami, ako bude proti nim bojovať, keďže sa zapredal ako otrok rozkošiam a so všetkou horlivosťou platí*

---

4 1 Pt 5, 8.

dane tyranovi? Kde je nepriateľstvo, tam je aj vojna; a kde je vojna, tam sa vedie boj; a kde je boj, ponúkajú sa koruny.

Čítanie diel svätých otcov je nesmierne dôležité. Pri našich farských formačných stretnutiach sa často stávalo, že niektoré ich poučenia boli prijaté s prekvapením alebo dokonca s odmietnutím. Dôvodom bol nesúlad medzi múdrosťou, ktorú ponúkli, a chápaním duchovného života, ktoré prevláda v súčasnosti. Ak sa niekomu takmer neustále predkladá ilúzia, že duchovný život je plný pokoja, harmónie a dobrých emócií a opomenie sa nutnosť duchovného zápasu, potom je prirodzené, že poučenia svätých pre takého človeka sa budú zdať príliš tvrdé a málo optimistické.

Keď sa svätý Efrém Sýrsky prihovára mladým mníchom, snaží sa z ich srdc vykoreniť túto ilúziu. Veľmi realisticky vykresľuje duchovný život ako neprestajnú hroznú vojnu voči zúrivému nepriateľovi. Radosť a potešenie je súčasťou víťazstva, ale tomu predchádza neľútostný a bolestivý zápas.

Ak si niekto praje vyslobodiť sa z trpkého otroctva, nech začne vojnu proti nepriateľovi; to je to, čo urobili svätí a po pokorení nepriateľa boli uznaní za hodných nebeských dobrých vecí. Nieкто sa však môže spýtať: „Ak tam, kde je nepriateľstvo proti vášňam, je prirodzené, že tam dochádza k vojne, ako hovoríš, ako sa máme pozerat' na milovníkov rozkoše, ktorí sú zúri-vo sužovaní hanebnými vášňami a stále sa nedokážu zmeniť?“ Ja by som dal takú odpoveď: „Neverím, môj milovaný, že ich zápas je podľa čnosti a ducha odporu voči tyranovi. Skôr je pravdou, že podľahli vášni zmyselnosti, ktorá ich zotročila. To je dôvod, prečo sú neslobodní a dokonca nemajú ani úmysel povstať proti nepriateľovi.“

Svätý Efrém Sýrsky pokračuje s vysvetľovaním duchovného zápasu. Nevyhne sa mu nikto, kto sa rozhodne pre čnostný život podľa evanjeliových prikázaní. Ten, kto nemá odvahu vstúpiť do tohto boja,

nie je uchránený ťažkosť života. Tieto prichádzajú ako ovocie hriešnych vášní. Človek, ktorý sa dal zotročiť vášňou, je neslobodný do takej miery, že ani nepomyslí sa voči nej postaviť.

Isto nie je žiadna harmónia medzi protirečiacimi vecami. Avšak v prípade tých, ktorí sa vydali vôli nepriateľa a zapredali sa potešeniam, ako je možné hovoriť o skutočnej vojne? Ak sú v zápase, tak to nie je kvôli ich záujmu o čnosť ani o zápas s nepriateľom, ale tento zápas prichádza z krutosti toho, kto ich vlákal do neprávnosti, aby tak zaplatili zvyčajný poplatok hriechu, a ktorý im nedovolí oddych od nasledovania hanebných túžob, do ktorých sami ochotne padli; ako je napísané: „Každý je otrokom toho, kto sa ho zmocnil.“ 5 Tí, o ktorých hovorím, neboli vedení silou, bez toho, aby si to nepriali, ale v skutočnosti vzdávajú hold vôli toho, kto ich oklamal. Preto keď uskutočnia zlé skutky, na ktoré sa zamerali, nepreukazujú žiadne pokánie a ani nerobia žiadne opatrenia proti pádu do tej istej chyby.

Ďalšia časť poučenia svätého Efréma Sýrskeho núti k dôslednému spytovaniu svedomia a skúmaniu hnutí srdca. Odhaľuje klam, ktorému mnohí podľahli. To, čo svätý Efrém Sýrsky nazýva „zvyčajný poplatok hriechu“, teda utrpenie vychádzajúce z hriechu, mnohí mylne stotožňujú s duchovným zápasom. Hlavnými črtami tohto klamlivého chápania je chýbajúce pokánie, teda úprimná snaha o zmenu a úprimná túžba po čnostiach a svätosti. Ak človek túži o udržanie potešenia z hriechu, ale chce sa zbaviť jeho nepríjemných následkov, tak tu nemožno hovoriť o pravom duchovnom zápase. Je to pochabosť, ktorá nikdy nedosiahne vytúžený cieľ.

Svätí otcovia často prinášajú obraz otroctva a slobody. Je dôležité načúvať ich poučeniam, aby sme sa zbavili ilúzie, do ktorej často upadáme. Chránime svoju vôľu a jej slobodu, ako niečo cenné. Svätí otcovia nám však hovoria, že pôsobením hriechu bola táto naša vôľa deformovaná a vedie nás k nesprávnym skutkom. Očistená vôľa túži

iba po jednom – milovať Boha a vedie ku skutkom, ktoré sa mu páčia. Toto je pravý a pôvodný prejav našej slobodnej vôle.

Nie je to však boj skutočných bojovníkov. Lebo tí sa bránia, keď sa proti nim bojuje; keď horia (od zlej túžby), nepoddávajú sa, ale vytrvajú. Keď je pred nimi príležitosť na hriech, nenávidia ju pre svoju bázeň pred Pánom. Ak niektorý z nich na chvíľu spadne, rýchlo sa opäť zdvihne. Spomedzi ľudí, ktorých zajali barbari a sú pod palcom tyrana, všetci tí, ktorí sa radujú z úspechov nepriateľa, ktorý ich zajal, radi zostávajú v blízkosti nepriateľa, bez okov a uväznenia a bojujú za jeho víťazstvo – v skutočnosti sú využívaní ako špióni na úkor vlastných krajanov.

Svätý Efrém Sýrsky pokračuje ďalej v opise duchovného zápasu. Chváli tých, ktorí s vytrvalosťou vzdorujú hriechnym túžbam a keď padnú, rýchlo vstanú a pokračujú v zápase. Dôležitou je zmienka o tých, ktorí síce vstúpili do zápasu, ale po páde ostali v zajatí nepriateľa. Svätý Efrém Sýrsky má na mysli tých, ktorí rezignovali na svoj zápas a žijú v pretváрке. Neodmietajú navonok Boha, ale v skutočnosti slúžia jeho nepriateľovi. Je to nebezpečný stav, pretože svojím životom normalizujú spôsob života, ktorý nie je hodný toho, kto miluje Boha.

Na stretnutí stredoškôľakov v našej farnosti zaznela skúsenosť zo školského prostredia. Jedno dievča rozprávalo, ako je ťažké hovoriť o viere. Zažila aj odmietnutie zo strany spolužiačky, ktorá ju odbila slovami: „Ja som tiež kresťanka, nemusíš mi nič hovoriť o viere.“ To dievča bolo zhrozené nad tým, aké deformované chápanie kresťanstva musí mať jej spolužiačka, nakoľko spôsob jej života hovorí o všetkom možnom, ale nie o živote viery. Katechéta potom trefne poznamenal, že je to výsledok našej malej horlivosti. Ak by sme žili radikálne evanjelium, tak potom tí druhí len ťažko mohli urobiť takéto vyhlásenie.

Mal pravdu. Veď neraz počúvame tú istú hudbu, čítame bez rozlišovania tie isté knihy a pozeráme tie isté filmy a zábavné programy, ktoré konzumujú tí, ktorí nepoznajú evanjelium. Dokonca nasledujeme rovnakú módu a štýl života ľudí tohto sveta. Už len v tomto je veľa kompromisu, ktorý hovorí o rezignácii na náš duchovný zápas. Svä-

tý Efrém Sýrsky trefne hovorí, že sa takto stávame „špiónmi na úkor svojich krajanov“. Rezignácia na zápas dáva latku duchovného života na úplné minimum, a to ovplyvňuje všetkých okolo nás.

Avšak nie všetci, ktorých trápi zajatie, do ktorého upadli, ostávajú spokojní s morálkou barbarov a ich nekalým správaním. Ponáhľajú sa utiecť od svojich druhov a získať bývalú slobodu. Modlia sa za svojich krajanov, aby im prišli na pomoc ako spojenci. Len čo sú zachránení od nepriateľa, stávajú sa hneď jeho protivníkmi; bojujú so svojimi druhmi, aby ho spolu rozdrvili. Všetci, ktorí sa chcú vymaniť z trpkého otroctva nepriateľa, musia odolať jeho želaniam a viesť proti nemu otvorený boj potom, keď mu z celého srdca adresujú slová troch mládencov: „Vedz, kráľu, že tvojich bohov si nectíme a zlatej soche, ktorú si postavil, sa neklaníme!“⁶

Pokračovanie poučenia upriamuje našu pozornosť na tých, ktorí nerezignovali po svojom páde. Plne si uvedomujú svoj stav a chcú znovu nadobudnúť stratenú slobodu. Návrat je vždy namáhavý, preto svätý Efrém Sýrsky zdôrazňuje, že v tomto zápase nie sme sami. Kto sú tí spojenci, ktorých svätec spomína? Sú to anjeli a svätí, ktorí sa prizerajú nášmu zápasu a aktívne do neho vstupujú na naše zavolanie. Sú to naši duchovní otcovia a všetci tí, ktorí sa spolu s nami snažia o spásu. Ale predovšetkým je to Kristus sám.

V životopise svätého Ignáca Brjančaninova sa spomína, že krátko po jeho smrti bol jeden z jeho duchovných synov vystavený veľkým pokušeniam. Odolával útoku démonov a v jednom momente, keď sa mu zdalo, že pokušenia nad ním môžu zvíťaziť, zvolal o pomoc svojho nedávno zosnulého duchovného otca: „Otče Ignác, pomôž mi!“ Svätý Ignác Brjančaninov sa zjavil v oslnivom svetle, rozohnal nečisté sily temnoty a povedal: „Všetko, čo je napísané v mojich knihách, je pravda.“ Nielenže pomohol svojmu duchovnému synovi v čase skúšky, ale i nasmeroval ho, kde má hľadať rady pre duchovný zápas.

---

⁶ Dan 3, 18.

Tento príklad nie je ojedinelý. Musíme mať na pamäti, že tých, ktorí bojujú za nás, je viac, než tých, ktorí bojujú proti nám. Svätí otcovia nás preto neustále povzbudzujú, aby sme nestrácali nádej.

Pre zápasníkov je však nevyhnutné prosiť o Božiu pomoc pre svoj zápas, hovoriac Bohu tie isté slová, ako tí traja mládenci: „Teraz ťa však nasledujeme celým srdcom, bojíme sa ťa a hľadáme tvoju tvár. Nezahanbuj nás, ale nalož s nami podľa svojej krotkosti a podľa množstva svojho milosrdenstva! A vyslobod' nás svojimi zázrakmi, získaj, Pane, slávu svojmu menu! Nech sa hanbia všetci, čo preukazujú zlo tvojim sluhom, nech ich zahanbí všetka tvoja moc a ich sila nech je pošliapaná! Nech vedia, že ty, Pane, si jediný Boh a si slávny po celom zemskom okruhu.“⁷ Ak sa tyran rozžúri a rozpáli pec rozkoší sedemkrát silnejšie, nech majú odvahu tí, čo dúfajú v Pána; lebo v krátkom čase sa pec zmení na rosu a tyran, ktorého sa predtým báli, sa bude triasť v ich tieni kvôli pomoci, ktorá im bola poskytnutá zhora.

Svätý Efrém Sýrsky využíva modlitbu troch mládenčov na poučenie, ako sa máme stavať k duchovnému zápasu. Chráni nás tým pred pokušením vstúpiť do tohto boja spoliehajúc sa iba na nás samých. Duchovný zápas nemôžeme viesť osamotení, inak rýchlo padneme rôznym spôsobom. Pokorné uvedomenie si svojej biedy a odkázanosti okamžite priťahuje pomoc zhora. Svätý Izák Sýrsky hovorí: „Keď sa človek stane pokorným, ihneď ho obklopí milosrdenstvo a jeho srdce si je vedomé božskej pomoci, pretože nachádza určitú silu a istotu, ktorá do neho prúdi. A keď človek vníma príchod božskej pomoci, potom jeho srdce je naplnené vierou a chápe, že tá modlitba je útočiskom, zdrojom spásy, pokladom istoty, útulok, ktorý zachraňuje pred pokušením, svetlom pre tých, ktorí sú v temnote, liekom v chorobe, ochranným štítom vo vojne, ostrým šípom namiereným proti nepriateľom; jednoducho povedané: množstvo týchto dobrých vecí vstupuje do srdca skrze modlitbu.“

---

⁷ Dan 3, 41 – 45.

G. OD ABBY IZÁKA

Kedykoľvek sa rozhodneš začať nejaké dobré dielo, najprv sa priprav na pokušenia, ktoré na teba prídu, a nepochybuj o pravde. Pretože je zvykom nepriateľa, kedykoľvek vidí človeka s horúcou vierou začať niečo dobré, konfrontovať ho s rôznymi ťažkými pokušeniami, aby ho vylakal, schladil jeho dobrý úmysel a obral ho o zápal uskutočniť dobré dielo, ktoré sa páči Bohu.

Slová svätého Izáka Sýrskeho nám ponúkajú duchovnú zákonitosť, ktorú je dobre si nielen zapamätať, ale aj často pripomínať. Odhaľuje nám taktiku nášho neviditeľného nepriateľa, ktorý nás chce zastaviť v každom dobrom diele už na samotnom začiatku. Poznanie tejto zákonitosti nám dáva výhodu v duchovnom zápase, pretože na útok nepriateľa sa môžeme pripraviť niekoľkými jednoduchými krokmi.

Prvým krokom je pokorné uznanie svojej slabosti a prosba o pomoc zhora. Sebavedomá myšlienka: „Ja to dokážem,“ ktorá stojí na začiatku dobrého diela, je prvým znakom stroskotania v uskutočnení zamýšľaného dobra. Aj keď je pravdou, že človek musí vynaložiť svoju námahu na jeho uskutočnenie, bez uvedomenia si odkázanosti na Božiu milosť, toto dielo bude rýchlo znehodnotený pýchou, a tak sa stane bezcenné pre večnosť.

Druhým krokom je ubezpečenie, že zamýšľané dielo je skutočne v súlade s evanjeliom. A tretím krokom je vyžiadanie si požehnania pre zamýšľané dielo od svojho duchovného otca. Často sa môže stať, že sme pohnutí k dobrým dielam, na ktoré sme ešte nedozreli alebo môžu dokonca ohroziť náš duchovný rast.

Očakávanie nadchádzajúceho zápasu je štvrtým krokom prípravy. Svätý Izák Sýrsky v tridsiatej deviatej homílii hovorí, čo môžeme očakávať na začiatku dobrého diela: „Náš nepriateľ, diabol, má odveký zvyk dômyselne voliť spôsoby boja proti tým, ktorí vstupujú do zápasu po posúdení svojich zbraní, a mení spôsob zápasu proti nim podľa toho, na čo sú namierené. Pozoruje tých, ktorí sú leniví v rozhodovaní a ktorých myšlienky sú nezdravé a od samotného začiatku voči nim bojuje násilnými a hroznými pokušeniami. Robí to, aby im dal ochut-

nať svojej zlovoľnosti na začiatku ich cesty, aby ich azda premohol strach a začali považovať zvolenú cestu za nemožnú. Potom si povedia: Ak začiatok cesty je taký náročný a hrozný, kto sa môže postaviť voči zápasom, ktoré potom nasledujú? Preto nie sú schopní vytrvať tieto pokiašenia, ani urobiť nejaký pokrok, ani nevziať nič iné do úvahy, kvôli naliehavosti strachu, ktorý ich ovládol.“

Poznanie tejto taktiky nás ochráni pred upadnutím do malomyselnosti v čase útoku. Svätí otcovia svorne hovoria, že tento útok je intenzívny, ale krátky. Ak ho človek vytrvá, miera pokiašenia výrazne poklesne.

Tak ako sú viečka blízko pri sebe, tak sú pokiašenia blízko ľudí. Ale Boh nariadil tieto veci s múdrosťou pre tvoj úžitok, aby si vytrvalo klopal na jeho dvere a aby strach z toho, čo na teba útočí, zasial v tvojej myslí semeno neustálej spomienky na neho, a tak aby si bol k nemu blízko pritiahnutý skrze svoje naliehavé prosby a tvoje srdce mohlo byť posvätené neustálym pamätaním na neho. Keď sa budeš modliť, Boh ti bude načúvať. A ty pochopíš Boha, ktorý ťa stvoril, stará sa o teba a ochraňuje ťa. Božia ochrana a prozreteľnosť obklopuje všetkých ľudí, vnímajú ju však len tí, ktorí sa očistili od hriechu a neustále sústreďujú svoju pozornosť na Boha a na neho samého. Božia prozreteľnosť je im zvlášť zjavná, keď vstupujú do veľkých skúšok kvôli pravde; vnímajú ju tak zreteľne, akoby ju videli telesnými očami.“

Svätý Izák Sýrsky odpovedá na otázku, ktorá sa tak často objaví v myslí človeka: „Prečo Boh dovolil, aby som bol tak skúšaný?“ Boh si praje našu spásu. Nič sa nedeje v našom živote bez toho, aby to nedovolil. A čo dovolil, má poslužiť pre našu spásu.

V tridsiatej deviatej homílii svätý Izák Sýrsky to detailnejšie rozvádza: „Ako som povedal predtým, tí, ktorí na samom začiatku sú nedbanliví a apatickí a neprinútili sa k umŕtvovaniu, v každom zápase sú ľahostajní a zbabelí. Boh dovolí, aby boli prenasledovaní a zakúšali boj, pretože ho skutočne nehľadajú, ale pokúšajú sa konať Božie dielo

ako pokušitelia a posmievači Boha. A tak diabol sám, ktorý ich pozná od začiatku a skúšal ich myšlienky, odhaľuje týchto ľudí ako zbabelcov a samolúbych milovníkov svojich tiel. Ženie ich ako hurikán, pretože v nich nevidí noetickú silu, na ktorú je zvyknutý u svätých. V miere, v akej sa človek rozhoduje pre Boha a v miere úmyslu dosiahnuť cieľ, Boh mu pomáha a prejavuje svoju prozreteľnosť v jeho živote. Diabol sa nemôže priblížiť k človeku ani na neho zaútočiť pokušeniami, pokiaľ mu to nebo nedovolí alebo kým človek sa nestane tak laxným, že sa sám oddá hanebným myšlienkam a rozptýleniam, alebo sa stane pyšným a príjme myšlienky pochybností a zbabelosti.“

Niektorí videli túto pomoc skutočne telesnými očami v miere ich pokušení. Takto spoznali, že ich Boh ochránil a že boli pozdvihnutí k vykonaniu vznešených skutkov, ako to bolo v prípade Jakuba, troch mládencov, apoštola Petra a ostatných svätých, ktorí zápasili kvôli Kristovi. Božia pomoc sa im zjavila v ľudskej podobe, povzbudila ich a pripravila na dielo zbožnosti. Otcovia, ktorí obývali púšť, vyhnali z nej démonov a urobili ju miestom prebývania ľudských anjelov, boli neprestajne navštevovaní svätými anjeli. Ochraňovali otcov rôznym spôsobom a pomáhali im vo všetkých veciach. Posilňovali ich a oslobodzovali z pokušení démonov, ktorí ich zúrivo napádali.

Ani dnes nie je Božia pomoc odňatá od ľudí, ktorí sa mu chcú páčiť vo všetkom; je blízka každému, kto k Nemu volá.

Nedávno sme mali vo farnosti krst muža v strednom veku. Počas prípravy na krst mi pri jednom stretnutí povedal: „Kresťanstvo je veľmi náročné náboženstvo. Verím však, že ak ma Božia milosť priviedla k obráteniu a rozhodnutiu pre krst, tak ma bude sprevádzať aj po krste a pomôže mi žiť kresťanským spôsobom.“ Jeho slová sa mi páčili. Prezrádzali jeho odhodlanie, ako aj odkázanosť na pomoc zhora. Svätý Izák Sýrsky nás v závere ubezpečuje, že táto pomoc nebude chýbať nikomu, kto sa usiluje páčiť Pánovi vo všetkom.

D. OD SVĚTÉHO MAXIMA

Hovorí sa, že Boh dovoľuje démonom, aby na nás útočili, z piatich dôvodov: prvým je, aby sme rozlišovali medzi čnosťou a vášňou skrze zápas; druhým je, aby sme nadobudli čnosť námahou a bojom, a tak ju s istotou vlastnili; tretím je, aby sme o sebe vysoko nezmýšľali, keď urobíme pokrok, ale naučili sa byť pokornými; štvrtým je, aby sme úplne nenávideli vašen potom, ako sme ju zakúsili; a napokon, piatym dôvodom je, aby sme nezabudli na svoju slabosť alebo na Božiu pomoc, ktorá nám pomohla obsiahnuť bezvášnivnosť.

Aj toto poučenie patrí medzi tie, ktoré si je hodno zapamätať. Duchovný zápas je namáhavý a preto často čelíme pokušeniu poľaviť vo svojom úsilí alebo dokonca na tento zápas rezignovať. Svätý Maxim Vyznávač nám však pripomína, že Boh dovoľuje tento zápas, pretože z neho prichádza pre nás veľa požehnaní.

Prvým požehnaním je nadobudnutie rozlišovania medzi dobrom a zlom. Pod tlakom útoku démonov človek usiluje o zreteľnejšie pochopenie Božej vôle. Zároveň s presnosťou spoznáva a pomenováva vášne, ktoré sa skrývajú v jeho srdci. Toto poznanie sa stáva mocnou zbraňou pre budúce zápasy. No väčším úžitkom je, že po ceste k spásu kráča s väčšou istotou a odhodlaním.

Druhým požehnaním je upevnenie čnosti. Keď čítame životy svätých, tak vidíme, že veľké čnosti, ktoré zdobili ich duše, vyrástli z často dlhého a namáhavého zápasu.

Tretím požehnaním je ochrana pred pokušením pýchy, ktorá ničí každé dobré dielo.

Štvrtým je nadobudnutie nenávisti voči hriechnym vášňam. Svätí učiteľia duchovného života hovoria, že bez toho nie je možné, aby ich človek vykorenil zo svojho srdca.

Piatym požehnaním je neprestajné pamätanie na Boha, ktoré vychádza z poznania vlastnej slabosti.

Ľ. Z GERONTIKONA

1. Brat, ktorý bol sužovaný démonmi, išiel k starcovi a vyznal mu všetky pokušenia, ktoré ho napádali. Starrec mu povedal: „Brat môj, nenechaj tieto pokušenia, aby ťa prestrašili, pretože v miere, v ktorej nepriatelia vidia dušu vystupovať a rozprávať sa s Bohom, sú zarmútení a roztápajú sa od závidosti. Nie je možné pre Boha a jeho anjelov nebyť prítomnými, keď pokúšaný človek hľadá pomocnú ruku. Tak neprestaň dvíhať svoje oči k Nemu a neprestajne sa s pokorou modliť o pomoc. V čase pokušenia myslí na nepremožiteľnú Božiu moc, svoju slabosť a krutosť nepriateľa a rýchlo obsiahneš pomoc od Boha.“

Poučenie prináša povzbudenie pre tých, ktorí zápasia v duchovnom boji. Božia pomoc je nablízku tým, ktorí sa k nemu obracajú. Poučenie nám však okrem poučenia dáva aj dôležitú radu. Mních, ktorý bol sužovaný s démonmi, išiel k starcovi, vyznal mu všetky pokušenia a dostalo sa mu úľavy a povzbudení. Znovu je tu nepriamo zdôraznená nutnosť duchovného otca. Svätí učitelia duchovného života hovoria, že samotné pomenovanie a vyznanie vášní oslabuje ich intenzitu. Povzbudzujúce slová duchovného otca tiež majú svoju silu. Dá sa predpokladať, že ten mních nepočul od starca nič, čo by už predtým nepoznal. Pripomenutie týchto právd starcom bolo však obohatené osobnou skúsenosťou starca. To dodalo týmto známym pravdám väčšiu váhu a stali sa zdrojom povzbudení.

2. Brat sa spýtal starca: „Svetskí ľudia zanedbávajú postenie; opovrhujú modlitbou; chránia sa bdenia; jedia každý druh jedla; naplňajú svoje túžby vo svojich vzťahoch navzájom; hryzú sa a strávia väčšinu dňa prísahami, ktoré hneď porušujú. Ako potom, napriek tomu všetkému nepadajú, ani nehovoria, že zhrešili, ani nie sú vylúčení od Božského prijímania? My mnísi sme vždy pohltení pôstami, bdeniami, spaním na zemi,

vzdávaním sa každého telesného pohodlia, lamentovaním a skrúšenosťou. Prečo napriek tomu všetkému hovoríme, že sme stratení a odsúdení do ohňa Gehenny?“

Starec povzdychol a odpovedal: „Máš pravdu, brat môj, keď hovoríš, že svetskí ľudia nepadajú. Dôvodom je, že padnú raz do poľutovaniahodného a hrozného hriechu, ale nepovstanú, nakoľko nemajú stav, z ktorého padli, do tej miery a z veľkej ľahostajnosti ostali dosť dlhý čas vo svojom prvom páde, že si ani neuvedomujú, že padli. Prečo by mal diabol nejaký záujem s nimi zápasiť, keď neustále ležia na zemi? Mnisi však povstali proti nepriateľovi a bez prestania s ním zápasia; to je dôvodom, že niekedy vyhrajú a niekedy sú zbití. Neprestávajú padať a znovu vstávať, udierajúc a prijímajúc údery, kým s pomocou Božej milosti nepremôžu nepriateľa a neurobia ho impotentným a slabým v jeho konaní proti nim. Keď dosiahnu úplný pokoj v Bohu a neprestajne si užívajú jeho tichú radosť v dušiach, môžu si odpočinúť.“

Keď sme počas formačného stretnutia čítali podobný text, jedna z účastníčok povedala, že sa cítila dotknutá slovami toho svätca. Zdalo sa jej, že považuje tých, ktorí nežijú v monastieri, za nehodných kresťanov. Podobný prvý dojem môžeme mať aj my pri čítaní predložených slov starca. Je však potrebné dobre chápať, čo mal na mysli. Keď svätí otcovia hovoria o „svetských ľuďoch“, tak majú na mysli tých, ktorí sú naplnení duchom sveta a nechávajú sa ním viesť. Tieto slová sa nevzťahujú na kresťanov, ktorí síce žijú vo svete, ale usilujú sa o verné napĺňanie evanjeliových prikázaní. Je pochopiteľné, že nie sú v poučení spomenutí, pretože starcova odpoveď bola adresovaná mníchovi. Je užitočné mať neustále na mysli pri čítaní týchto textov, že neboli napísané ako poučenie pre širokú verejnosť, ale na povzbudenie bratov v mníštvu. To však nie je prekážkou, aby sme z týchto textov nevyľúpli múdrosť, ktorá nám pomôže v našom duchovnom zápase.

Dokážeme sa dobre vcítiť do rozpoloženia mnícha, ktoré ho prinútilo spýtať sa túto otázku. Sami často zápasíme s určitou malomyseľnosťou, keď sa cítime unavení z duchovného zápasu a pritom vidíme